

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 85 0 Rs 072709 20 Rev
Banjaluka, 06.10.2020. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u Banjaluci u vijeću sastavljenom do sudija: Violande Šubarić, kao predsjednika vijeća, Biljane Tomić i Gorjane Popadić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja M.P. iz D. i Ž.H. iz Z., koje zastupa punomoćnik B.C., advokat iz B., Z.P. iz S. i Z.K. iz S., koje zastupa punomoćnik V.C., advokat iz B., te M.P. iz N.G. i M.T. iz N.G., koje zastupa punomoćnik M.C., advokat iz B., protiv tužene „ŽRS“ AD D., koju zastupa punomoćnik S.R., radnik tužene, radi zaštite prava iz radnog odnosa, vrijednost predmeta spora: 5.500,00 KM, odlučujući o revizijama tužitelja izjavljenim protiv presude Okružnog suda u Doboju broj: 85 0 Rs 072709 19 Rsž od 02.10.2019. godine, na sjednici održanoj dana 06.10.2020. godine, donio je

PRESUDU

Revizije se odbijaju.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Doboju broj: 85 0 Rs 072709 18 Rs od 14.6.2019. godine odbijen je zahtjev tužitelja da se utvrdi da je tužena donošenjem rješenja (bliže označena i navedena u stavu I izreke) o prestanku radnog odnosa tužiteljima povrijedila njihovo pravo na jednako postupanje u pogledu prava na rad i prava na dostupnost radnih mjesta pod jednakim uslovima, u odnosu na ostale željezničke radnike koji u procesu reorganizacije kod tužene ne ostvare uslove iz člana 116 a) stav 2. Zakona o ŽRS, kao i u odnosu na radnike na koje se u pogledu uslova za prestanak radnog odnosa primjenjuje član 175. stav 1. tačka 2. Zakona o radu, te da se slijedom toga navedena rješenja ponište i naloži tuženoj da tužitelju M.P. isplati iznos od 8.617,68 KM, na ime naknade materijalne štete zbog izgubljene zarade i po istom osnovu tužitelju Z.P. iznos od 3.969,65 KM; M.P. iznos od 2.958,82KM; M.T. iznos od 5.144,72KM i Z.K. iznos od 3.273,07KM, sve sa zakonskim zateznim kamatama, za periode bliže navedene u izreci presude, kao i da naloži tuženoj da svakog od tužitelja vrati na rad i rasporedi na poslove koje je obavljao prije prestanka ugovora o radu ili na druge poslove koji odgovaraju stručnim i radnim sposobnostima konkretnog tužitelja. Istom presudom je odlučeno da svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Presudom Okružnog suda u Doboju broj: 85 0 Rs 072709 19 Rsž od 02.10.2019. godine, žalbe tužitelja su odbijene i prvostepena presuda potvrđena.

Blagovremenim revizijama tužitelji pobijaju drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se revizije usvoje i osporena odluka preinači (ne kažu kako) ili da se ukine i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje.

U odgovoru na revizije tužena je osporila istaknute navode i predložila da se revizije odbiju kao neosnovane.

Revizije nisu osnovane.

Predmet spora je zahtjev tužitelja da se utvrdi da je tužena donošenjem rješenja, koja su bliže navedena i opisana u izreci prvostepene presude, povrijedila njihovo pravo na jednako postupanje u pogledu prava na rad i dostupnost radnih mjesta pod jednakim uslovima, slijedom čega da se ponište ta rješenja, tužena obaveže da im naknadi materijalnu štetu, sa pripadajućom zateznom kamatom, na način i u rokovima navedenim u izreci prvostepene presude i da ih vrati na rad, te naknadi troškove parničnog postupka.

Raspravljajući o stavljenim zahtjevima pokazalo se nespornim da su tužitelji bili radnici tužene; da im je radni odnos prestao, na osnovu rješenja čije poništenje traže u ovom postupku; da je tužitelj M.P. po zanimanju kondukter, II stepen stručne spreme, bio zaposlen na radnom mjestu konduktera i da je u trenutku donošenja spornog rješenja imao 43 godine penzijskog staža i 57 godina i 4 mjeseca života; da je tužitelj Ž.H. po zanimanju saobraćajno transportni tehničar, IV stepen stručne spreme, bio zaposlen na radnom mjestu stanični blagajnik-radnik i da je u trenutku donošenja spornog rješenja imao 41 godinu penzijskog staža i 59 godina života; da je tužitelj Z.P. po zanimanju vozač putničkog i teretnog vozila, III stepen stručne spreme, bio zaposlen na radnom mjestu vozač kamiona dizalice i da je u trenutku donošenja spornog rješenja imao 44 godina penzijskog staža i 57 godina 9 mjeseci života; da je tužitelj Z.K. po zanimanju STR, II stepen stručne spreme, bio zaposlen na radnom mjestu skretničar u stanici Č. i da je u trenutku donošenja spornog rješenja imao 40 godina penzijskog staža i 61 godinu života; da je tužitelj M.P. po zanimanju vozovođa, III stepen stručne spreme, bio zaposlen na radnom mjestu vozovođa u stanici D. i da je u trenutku donošenja spornog rješenja imao 40 godina penzijskog staža i 59 godina života; da je tužitelj M.T. po zanimanju KV vozač, III stepen stručne spreme, bio zaposlen na radnom mjestu vozač drumskog vozila i da je u trenutku donošenja spornog rješenja imao 40 godina penzijskog staža i 62 godine života, te da su svi tužitelji, temeljem rješenja Fonda PIO, ostvarili pravo na starosnu penziju; da je tužena prije donošenja spornih rješenja sačinila Analizu poslovanja broj: 19621-2/16 od 11.11.2016. godine, u kojoj je, između ostalog, konstatovano da tužena radi sa 50% kapaciteta i da je zato neophodno svesti broj radnika na optimalan broj; da je Vlada Republike Srpske prihvatila tu Analizu, kao i prijedlog Plana reorganizacije, koji je podržala i Svjetska banka.

Kod takvog stanja stvari, pozivom na odredbe člana 116 a. stav 2. Zakona o ŽRS ("Službeni glasnik RS" 19/17, 28/17 i 100/17), člana 42. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 134/11, 82/13 i 103/15), člana 175. Zakona o radu ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 1/16 i 66/18) i člana 2. Zakona o zabrani diskriminacije ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj: 59/09 i 66/16 – u daljem tekstu: ZZD), nižestepeni sudovi su zaključili da zahtjevi tužitelja nisu osnovani, pa su sudili kao u izrekama svojih presuda.

Odluke nižestepениh sudova su pravilne i navodima revizije nisu dovedene u ozbiljnu sumnju.

Odredbom člana 175. tačka 2. Zakona o radu (u daljem tekstu: ZR) je propisano da radni odnos prestaje kada radnik navrší 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja. Zakon o ŽRS (u daljem tekstu: ZŽRS), predstavlja lex specialis u odnosu na ZR, kada su u pitanju radni odnosi željezničkih radnika o kojima govori odredba člana 2. tačka 12. tog zakona.

Odredbom člana 116 a. ZŽRS propisano je da željezničkim radnicima radni odnos prestaje: istekom roka na koji je zasnovan; kada radnik navršši 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja; sporazumom između radnika i poslodavca; otkazom ugovora o radu od strane radnika ili poslodavca; odlukom nadležnog suda; na zahtjev roditelja ili staratelja radnika mlađeg od 18 godina života i smrću radnika (stav 1.). Izuzetno, saglasno odredbi člana 116 a. stav 2. ZŽRS, mimo razloga navedenih u stavu 1. ove zakonske odredbe, u slučaju kada se pristupi reorganizaciji u ŽRS, željezničkom radniku radni odnos prestaje kada navršši 40 godina penzijskog staža i godine života utvrđene članom 42. stav 1. i članom 178. stav 1. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (u daljem tekstu: ZPIO).

Prema odredbi člana 42. ZPIO osiguranik koji nema navršenih 65 godina života ima pravo na starosnu penziju kada navršši 60 godina života i 40 godina penzijskog staža, a članom 178. stav 1. istog Zakona je propisano da izuzetno od člana 42. stav 1, osiguranik sa 40 godina penzijskog staža ima pravo na starosnu penziju: u 2012. godini bez obzira na godine života; u 2013. godini kada navršši 56 godina života; u 2014. godini 56 godina i 4 mjeseca i tako redom do 2017. godine (koja je relevantna za rješenje ove pravne stvari) u kojoj ima pravo na starosnu penziju kada, uz penzijski staž od 40 godina, navršši 57 godina i 4 mjeseca života.

Slijedom navedenih zakonskih propisa proizlazi da odredbama člana 116 a. stav 2. ZŽRS nije propisan uslov za ostvarivanje prava na starosnu penziju, već ova odredba imperativno propisuje da željezničkom radniku prestaje radni odnos, po sili zakona, kada se pristupi reorganizaciji u ŽRS i kada navršši 40 godina penzijskog staža i godine života utvrđene članom 42. stav 1. i članom 178. stav 1. ZPIO.

Tužena je tokom postupka dokazala da je pristupila reorganizaciji, te da su tužitelji na dan donošenja spornih rješenja o prestanku radnog odnosa imali navršenih najmanje 40 godina penzijskog staža i najmanje 57 godina i 4 mjeseca života, čime su bili ostvareni zakonom propisani uslovi (član 116 a. stav 2. ZŽRS) za prestanak radnog odnosa tužiteljima kod tužene. Zato rješenja, čije se poništenje traži u ovom postupku, nisu nezakonita.

S obzirom na izloženo, neosnovane su tvrdnje tužitelja da je donošenjem spornih rješenja narušen princip ravnopravnosti, odnosno jednakog postupanja (o kojem govori odredba člana 2. ZZD), odnosno da navedena odredba ZŽRS, na kojoj su utemeljena sporna rješenja, nije u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavom Republike Srpske i odredbama Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Uostalom, i odlukom Ustavnog suda Republike Srpske broj: U-31/18 od 20.12.2018. godine je odbijen prijedlog za utvrđenje neustavnosti člana 116 a. stav 2. Zakona o ŽRS.

Prema odredbi člana 19. ZR radnik ne može biti stavljen u neravnopravan položaj prilikom ostvarivanja prava po osnovu rada zbog rase, etničke ili nacionalne pripadnosti, boje kože, pola, jezika, religije, političkog ili drugog mišljenja i ubjeđenja, socijalnog porijekla, imovnog stanja, članstva ili nečlanstva u sindikatu ili političkoj organizaciji, fizičkog i duševnog zdravlja i drugih obilježja koja nisu u neposrednoj vezi sa prirodom radnog odnosa. Članom 2. ZZD je propisano, da zaštićeni osnovi predstavljaju ključni element diskriminacije i različito tretiranje osoba postaje diskriminacija samo ukoliko se zasniva na jednom od zaštićenih osnova. Ovim odredbama, je ustanovljena zabrana povrede jednakog postupanja.

Tužitelji u ovoj parnici, saglasno odredbi člana 12. stav 1. tačka a) i tačka b) ZZD traže, utvrđenje diskriminacije (deklaratorni antidiskriminacijski zahtjev) i otklanjanje diskriminacije (restitutivni zahtjev).

Neposredna diskriminacija, prema članu 3. stav 1. ZZD postoji ako se lice ili grupa lica, zbog njihovog ličnog svojstva u istoj ili sličnoj situaciji, bilo kojim aktom, radnjom ili propuštanjem, stavljaju ili su stavljani u nepovoljniji položaj ili bi mogli biti stavljani u nepovoljniji položaj. Prvi uslov za utvrđenje neposredne diskriminacije je dokaz o nepovoljnom položaju koji se može usporediti sa postupanjem prema drugom licu u sličnoj situaciji. Obaveza lica koja se poziva na ovaj vid diskriminacije jeste, da uvjeri sud da postoje lica sa kojima se povoljnije postupilo ili bi se povoljnije postupilo, a da je pri tome jedina razlika između njih pravno zaštićena osnova.

Indirektna diskriminacija (član 3. stav 2. ZOZD) postoji kada naizgled neutralna norma, kriterij ili praksa imaju diskriminirajuće efekte na lica koja pripadaju nekoj grupi koja ima zaštićene karakteristike. Kada je u pitanju indirektna diskriminacija ne radi se o različitom tretmanu u odnosu na druge u istoj ili sličnoj situaciji, već o jednakom tretmanu onih koji bi morali, zbog neke svoje zaštićene karakteristike, biti drugačije tretirani kako ne bi bili dovedeni u nepovoljan položaj.

Članom 15. stav 1. ZZD propisano je, da u slučajevima kada lice ili grupa lica navode činjenice u postupku iz člana 12. ovog zakona potkrijepljujući navode o tome da je zabrana diskriminacije prekršena, navodni prekršilac dužan je da dokaže da nije prekršio princip jednakog postupanja, odnosno zabrane diskriminacije u predmetu rasprave.

Za osnovanost tužbenog zahtjeva iz osnova diskriminacije, mora se utvrditi da je do stavljanja u nejednak položaj došlo zbog jednog od zabranjenih osnova (član 2. stav 1. i član 5. ZZD). Zaštićeni osnovi, dakle, predstavljaju ključni element diskriminacije i različito tretiranje lica postaje diskriminacija, samo ukoliko se zasniva na jednom od zaštićenih osnova (po osnovu rase, jezika, vjere, etničke pripadnosti, političkog ili drugog mišljenja i ubjeđenja i drugo) ili ako se dokaže da je navodna žrtva diskriminacije, zbog neke svoje zaštićene karakteristike, morala biti drugačije tretirana kako ne bi bila dovedena u nepovoljan položaj.

Prema činjeničnom utvrđenju nižestepenih sudova, tužiteljima je radni odnos kod tužene prestao primjenom zakonske odredbe imperativnog karaktera. Odlazak u starosnu penziju i inače diktiraju godine života svakog pojedinca. Da je drugačije, ne bi bilo moguće uopšte regulisati odlazak u starosnu penziju, zbog prigovora postojanja diskriminacije u odnosu na radnike koji nisu napunili određene, zakonom propisane, godine života. Okolnost, kao u konkretnom slučaju, da je zakonom propisano da svima koji u određenoj godini pune određene godine života, prestaje radni odnos u situaciji kada se pristupi reorganizaciji ŽRS, ne znači da postoji nejednako postupanje u odnosu na sve druge radnike koji nemaju te godine života, odnosno koji uopšte ne rade u ŽRS, kako to žele prikazati revidenti.

Suština tužbe za utvrđenje, da je došlo do nejednakog postupanja (diskriminacije), po prirodi stvari, podrazumjeva utvrđenje da se radi o takvom postupanju koje je tužitelja stavilo u nepovoljniji položaj u odnosu na neke druge. U konkretnom slučaju tužitelji nisu učinili vjerovatnim da su diskriminirani (stavljani u nepovoljniji položaj u odnosu na ostale radnike), odnosno da bi njihov položaj bio bolji da je njihov radnopravni status rješavan na način da su proglašeni tehnološkim viškom (na čemu insistiraju u reviziji). U konkurenciji sa ostalim radnicima koji bi dobili takav status, s obzirom na stanje u kojem se nalazila tužena - da je radila samo sa 50% kapaciteta, da je zbog toga uspostavljena nova unutrašnja makroorganizacija, da je postojao veliki broj viška radnika (samo do kraja 2017. godine, prema priloženoj analizi, taj broj je trebalo smanjiti za 500 radnika, a u narednim godinama za još 500), malo je vjerovatno da bi tužitelji bili u boljoj poziciji da su proglašeni tehnološkim viškom. U svakom slučaju oni to nisu dokazali.

Nasuprot tome tužena je dokazala da je pri donošenju spornih rješenja primjenila imperativnu zakonsku odredbu (član 116 a. stav 2. ZŽRS) i da je prema svim radnicima koji su se našli u istoj situaciji jednako postupila. Eventualno bi se radilo o diskriminaciji samo u slučaju da tužena za neke radnike, na koje se može, odnosno mora primjeniti citirana zakonska odredba, nije donijela rješenje o prestanku radnog odnosa, ali tužitelji to i ne tvrde.

U konkretnom slučaju se kod tužene, prema utvrđenom činjeničnom stanju, koje ne može biti predmet pobijanja u fazi revizionog postupka, shodno odredbi člana 240. stav 2. Zakona o parničnom postupku ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 58/03, 85/03, 63/07, 49/09 i 61/13 – u daljem tekstu: ZPP), nije radilo o postupku restrukturiranja koji ima u vidu odredba člana 27. do 52. Zakona o stečaju („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj: 16/16), niti odredba člana 116 a. ZŽRS ima u vidu taj postupak, pa revizioni navodi tužitelja istaknuti u tom pravcu, nisu mogli ishoditi drugačiju odluku.

Pozivanje revidenata na odluku Ustavnog suda Republike Srbije i da predstavlja izvor prava (a nije tako), nije relevantna, jer se radi o drugačijoj činjeničnoj i pravnoj situaciji, kao i u odlukama Ustavnog suda Bosne i Hercegovine na koje se takođe pozivaju revidenti.

Prema izloženom, ni ostali revizioni navodi tužitelja, kojima se prigovara pravilnosti primjene odredaba parničnog postupka i materijalnog prava, nisu osnovani, slijedom čega je odlučeno kao u izreci, na osnovu odredbe člana 248. ZPP.

Predsjednik vijeća
Violanda Šubarić

Za tačnost otpravka ovjerava
rukovodilac sudske pisarnice
Amila Podrašćić